

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010 7 22
SEC(2010) 964 galutinis

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

**dėl Europos sektorių socialinio dialogo
veiklos ir galimybių**

TURINYS

SANTRAUKA	4
1. Įžanga	5
2. Europos sektorių socialinio dialogo komitetai	6
2.1 Komitetų raida.....	6
2.2 Įvairūs reikšmingi rezultatai.....	9
2.3. Pristatymas prie plėtros	11
3. Geresnis konsultavimasis su Europos sektorių socialinio dialogo komitetais ir derybos	12
3.1 Konsultavimasis su Europos socialiniais partneriais ir jų administraciniai gebėjimai	12
3.2 Derybos ir pajėgumas derėtis dėl susitarimų.....	13
4. Didesnė Europos sektorių socialinio dialogo komitetų aprėptis ir atstovavimo mastas	14
4.1 Veiklos aprėptį atitinkantis komitetų dydis.....	14
4.2 Pristatant prie pokyčių įtraukiami nauji dalyviai	15
4.3 Lyčių pasiskirstymo pusiausvyros skatinimas	16
5. Veiksmingesni Europos sektorių socialinio dialogo komitetai (SSDK)	16
5.1 Sektorių sąveika ir keitimasis informacija	16
5.2 Veiksmingas vykdymas ir geresnė įgyvendinimo stebėseną	17
5.3 Geresnis Europos lėšų panaudojimas	18
6. Išvados.....	18

Annex 1: European sectoral social partners' organisations consulted under Article 154 (TFEU)

Annex 2: Art 154 sectoral consultations since 2006

Annex 3: Categories of texts and outcomes of the European sectoral social dialogue

Annex 4: Joint outcomes of the European social dialogue committees

Annex 5: Participation of Member States representatives in delegations participating to social dialogue committee plenary meetings

Annex 6: Responsibilities in the implementation process of autonomous agreements and process-oriented texts

Annex 7: European Sector Councils on Jobs and Skills

Annex 8: Involvement of social partners and sectoral social dialogue committees in the Commission impact assessment procedure

Annex 9: Overview of NACE classifications for the committees

Annex 10: Number of employees in the EU in 2008, by sector

SANTRAUKA

Šiame dokumente siekiama apžvelgti pagrindinius Europos sektorių socialinio dialogo pasiekimus ir aptarti Europos sektorių socialinio dialogo komitetų veiklą. Jame pateikta komitetų veiklos nuo 1998 m. raida, rezultatai ir galimas poveikis, taip pat nurodoma, ką galima būtų patobulinti, kad konsultavimosi ir derybų procesų aprėptis būtų platesnė, o kokybė geresnė.

Pagrindiniai faktai. Remiantis Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), Komisija įpareigota skatinti ir puoselėti Europos socialinį dialogą tarp įvairių pramonės šakų ir kiekvieno sektoriaus viduje. Pasiskirstymas į sektorius Europos valstybėse narėse yra nusistovėjęs nuo seno, jis atkartotas socialinių partnerių organizacijų struktūroje.

Remdamasi Amsterdamo sutarties nuostatomis, 1998 m. Komisija padėjo pagrindą Europos sektorių socialiniam dialogui. Vėliau Komisija įsteigė 40 Europos socialinio dialogo komitetų, kurie dabar atstovauja 145 milijonams Europos darbuotojų ypač svarbiuose sektoriuose (pvz., transporto, energijos, žemės ūkio, statybos, prekybos, žvejybos, viešųjų paslaugų, metalų, laivų statybos, švietimo ir pan.).

Europos sektorių socialinio dialogo komitetai – tai tarsi konsultacijų dėl Europos politikos krypčių forumai. Tai taip pat priemonė Europos socialiniams partneriams užmegzti nepriklausomą socialinį dialogą ir drauge rengti veiksmus bei vesti derybas ginant visiems bendrus interesus ir tiesiogiai prisidedant prie ES darbo teisės ir politikos formavimo.

Komitetuose svarstomi darbuotojų sveikatos ir saugos, profesinio mokymo, įgūdžių, lygių galimybių, judumo, įmonių socialinės atsakomybės, darbo sąlygų, tvaraus vystymosi ir kiti klausimai.

Rezultatai ir prognozės. Komitetų veiklos rezultatai gali būti įvairaus pobūdžio: vienu tekstų laikytis privaloma, kitų ne, įskaitant Europos teisės aktais įgyvendintus susitarimus. Bėgant laikui susitarta dėl vis daugiau teisiškai privalomų tekstų (vien tik nuo 2004 m. buvo susitarta dėl keturių tokių tekstų, tiek pat buvo priimta užimtumo ir sveikatos bei saugumo srities direktyvų).

Savo veikla šie komitetai prisidėjo tobulinant Europos užimtumo ir socialinę politiką ir gerinant darbo sąlygas Europoje. Jie turi galimybių tęsti šią veiklą. Iš tiesų, jų patirtis ir žinios apie ekonomines ir socialines permainas sektoriuose gali padėti rengiant atitinkamą pramonės politiką. Jie gali dalyvauti derybose dėl susitarimų ir padėti atnaujinti darbo santykius. Savo veikla jie galėtų prisidėti prie *Europa 2020* strategijos pagrindų ir taip prisiimti dalį atsakomybės už strategiją ir ją įgyvendinti.

Siekiant tobulėti, Europos sektorių socialiniai partneriai ir jų nacionaliniai nariai turėtų toliau skirti dėmesį administraciniams gebėjimams, atstovavimui ir našumui. Komisija, savo ruožtu, turėtų tęsti savo paramą ir atidžiau juos stebėti, kad užtikrintų geresnę komitetų sąveiką ir svaresnį jų įnašą į Europos politiką.

1. ĮŽANGA

Europos Sąjungai socialinis dialogas – tai vienas iš Europos socialinio modelio ramsčių ir socialinės sanglaudos bei atsinaujinimo priemonė. Tai patvirtinta išgaliojus Lisabonos sutarčiai. Naujame Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 152 straipsnyje pabrėžiamas Sąjungos išpareigojimas remti Europos socialinių partnerių vaidmenį ir socialinį dialogą. Jame taip pat pripažįstamas Europos socialinių partnerių nepriklausomumas¹. Drauge su įvairių pramonės šakų socialiniu dialogu sektorių socialinis dialogas taps vis svarbesne Europos valdymo priemonės dalimi.

Konsultacijų svarba Europos socialiniam dialogui buvo pripažinta 1951 m. Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartyje ir 1957 m. Romos sutartyje. Derybų procesas buvo pradėtas 1985 m. vadinamuoju *Val Duchesse* procesu² ir toliau išplėtotas 1991 m. Europos socialinių partnerių susitarime dėl socialinės politikos. Jo rezultatas – prie 1993 m. Maastrichto sutarties pridėtas socialinis protokolas, nuo 1997 m. visam laikui įtrauktas į Europos Sąjungos sutartį³.

Tęsdama šios srities veiklą, Komisija priėmė Komunikatą dėl socialinio dialogo pritaikymo Bendrijos lygmeniu ir jo puoselėjimo⁴, taip pat 1998 m. gegužės 20 d. ji priėmė Sprendimą dėl Europos socialinio dialogo sektorių mastu, kuriuo įkuriami Europos sektorių socialinio dialogo komitetai (toliau – komitetai). Šie komitetai skirti kurti pasitikėjimą, pasidalyti informacija, diskutuoti, konsultuotis, derėtis ir imtis bendrų veiksmų.

Komisija steigia sektorių komitetą, jeigu tam tikro sektoriaus Europos socialiniai partneriai bendrai to paprašo ir atitinka 1998 m. Sprendimo sąlygas: Europos socialiniai partneriai turi turėti narių, kurie būtų nacionalinėmis organizacijomis keliose šalyse; nacionalinės organizacijos turi būti pasiskelbusios nacionaliniais socialiniais partneriais (jie turėtų atstovauti visai šaliai); jie turi turėti gebėjimų derėtis ir sudaryti Europos masto susitarimus (gebėjimas derėtis); jie turi turėti atitinkamas struktūras ir galimybių užtikrinti aktyvų dalyvavimą. Atstovavimo mastas Europos lygmeniu pagrįstas šiais trimis kriterijais, kurių laikymąsi Komisija reguliariai tikrina⁵.

Iki šiol Komisija įsteigė 40 komitetų. Komitetai priima sprendimus, skelbia deklaracijas ir sudaro susitarimus, kurie taikomi beveik 145 mln. darbuotojų, t. y. daugiau nei trims ketvirtadaliams Europos darbo jėgos. Jie priėmė daugiau kaip 500 įvairaus pobūdžio tekstų⁶, kurių daugiau ar mažiau privaloma laikytis, taip pat ir susitarimus, įgyvendintinus valstybėse

---

¹ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 152 straipsnis: „Sąjunga, atsižvelgdama į nacionalinių sistemų įvairovę, pripažįsta ir remia socialinių partnerių vaidmenį savo lygiu. Ji remia socialinių partnerių dialogą, kartu gerbdama jų savarankiškumą. Prie socialinio dialogo prisideda trišalis socialinių reikalų aukšto lygio susitikimas ekonomikos augimo ir užimtumo klausimais.“

² *Val Duchesse* terminas vartojamas Europos socialinio dialogo atsiradimui 1980-ųjų viduryje apibūdinti. Pirmasis toks susitikimas įvyko Briuselio pilyje *Val Duchesse*. Tai to meto Komisijos pirmininko Žako Deloro iniciatyva 1985 m. sausį pakviesti visų ES socialiniams partneriams (UNICE – dabar BusinessEurope, CEEP ir ETUC) priklausiusių nacionalinių organizacijų pirmininkus ir generalinius sekretorius.

³ SESV 154 ir 155 straipsniai (EB sutarties ex 138 ir 139 straipsniai).

⁴ Komisijos komunikatas dėl socialinio dialogo derinimo ir skatinimo Bendrijos lygiu, COM(1998)322 galutinis, 1998 5 20, ir prie jo pridėtas Komisijos sprendimas 98/500/EB, OL L 225, 1998 8 12, p. 27.

⁵ Padedama EUROFOUND ir laikydamasi norminės metodikos,

http://www.eurofound.europa.eu/eiro/comparative_index.htm.

⁶ Socialinio dialogo duomenų bazė: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en>.

narėse juos perkeliant Europos Sąjungos direktyvomis į nacionalinę teisę, arba laikantis įprastinių nacionalinių procedūrų. Europos socialiniai partneriai ligoninių, jūrų transporto, civilinės aviacijos ir geležinkelių sektoriuose iš viso priėmė šešis susitarimus dėl darbo sąlygų, darbo laiko ir darbuotojų sveikatos ir saugos, kurie buvo įgyvendinti Tarybos direktyvomis.

Komitetai – tai pirmasis ir svarbiausias forumas klausimams apie tai, kaip gerinti darbo sąlygas ir darbo santykius atitinkamuose sektoriuose, svarstyti ir susitarimams priimti. Savo veikla jie prisideda prie ekonominės ir socialinės politikos modernizavimo. Europos sektorių socialiniai partneriai ypatingai gerai išmano savo sektorių sritį ir žino tikrąją padėtį jų darbo vietose. Jie geriausiai gali spręsti tokias problemas kaip pokyčių valdymas, restruktūrizacija, įgūdžių ir mokymo poreikių numatymas, pagalba įsidarbinant, darbuotojų sauga ir sveikata, integracija į darbo rinką, jaunimo užimtumas, lygios galimybės ir tvarus vystymasis, visus su 2000–2010 m. Lisabonos strategija susijusius klausimus, kurie bus ir *Europa 2020*⁷ strategijos dalimi. Būtent dėl šių priežasčių Europos sektorių socialiniai partneriai vis aktyviau dalyvauja Europos politikos formavimo procesuose.

Šis tarnybų darbinis dokumentas parengtas po 2009 m. konsultacijų su Europos socialiniais partneriais. Konsultacijų metu gauti 54 pasiūlymai, kurie buvo aptarti su sektorių socialiniais partneriais 2009 ir 2010 m. Šiame tarnybų darbiname dokumente apžvelgiami šie svarstymai ir nustatomi galimi pagerinimai siekiant sudaryti geresnes sąlygas Europos sektorių socialinio dialogo komitetų veiklai.

2. EUROPOS SEKTORIŲ SOCIALINIO DIALOGO KOMITETAI

2.1 Komitetų raida

Šiuo metu veikia 40 Europos sektorių socialinio dialogo komitetų⁸ ir svarstoma galimybė steigti naujus uostų ir sporto komitetus⁹.

Pirmoji komitetų karta kilo iš patariamųjų ir jungtinių komitetų, kurie buvo įsteigti įgyvendinant Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartį ir žengiant pirmuosius žingsnius bendrosios rinkos link (plieno, kasyklų, žemės ūkio, jūrų žvejybos sektoriuose). Priėmus 1998 m. Sprendimą, šie komitetai tapo sektorių socialinio dialogo komitetais.

Antroji komitetų karta atsirado susiformavus vidaus rinkai, kai ji tapo liberalesnė, labiau privatizuota ir joje buvo užtikrintas darbuotojų judumas tarp valstybių. Praeito amžiaus paskutinįjį dešimtmetį įsteigti jungtiniai komitetai arba neoficialios darbo grupės, 1999 m. buvo oficialiai patvirtinti sektorių socialinio dialogo komitetais (statybų, bankininkystės, prekybos, draudimo, pašto, telekomunikacijų, elektros, gyvų pasirodymų sektorių). Nuo 2000 m. Europos sektorių socialinio dialogo komitetų modelis buvo pritaikytas ir kitiems sektoriams, tokiems kaip ligoninių, viešojo maitinimo, laivų statyklų, garso ir vaizdo, chemijos pramonės ir metalų, inžinerijos ir technologijų pramonės sektoriams. Juose

---

⁷ <http://ec.europa.eu/eu2020/>

⁸ Taip pat įskaičiuotas centrinių administracijų sektorius, kuris teigiamai baigė bandomąjį laikotarpį 2010 m. Taip pat žr. „Europos sektorių socialinio dialogo raida“, Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, 2009 m. <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2008/98/en/2/EF0898EN.pdf>.

⁹ Žemės ūkio produktų maisto pramonės socialiniai partneriai taip pat svarsto galimybę susiburti į sektoriaus socialinio dialogo komitetą, vadovaudamiesi aukšto lygio grupės konkurencingumo žemės ūkio produktų maisto pramonėje klausimais rekomendacija.

didžiausias dėmesys skiriamas darbuotojų kvalifikacijos ir judumo, sveikatos ir saugos, įgūdžių trūkumo klausimams ar įtakos Europos politikos sritims priemonėms.

Nepaisant sektorių veiklos masto ES skirtumų, juose veikiančių organizacijų dydžio ir socialinių partnerių organizacijų struktūros¹⁰, 1998 m. įsteigti komitetai padėjo bendrą pagrindą įvairių formų socialiniam dialogui, taikant įvairius darbo metodus ir susitikimų formas.

Visi komitetai turi tam tikrų bendrų bruožų. Europos organizacijos, kurias vienija bendri tikslai, darbotvarkės ir darbo programos, pripažįstančios viena kitą, gali, jei nori, burtis į komitetą, pateikti bendrą prašymą Komisijai, kuri įvertins jų atstovavimo mastą. Tuomet ji suteiks logistinę ir veiklai skirtą pagalbą. Europos socialiniams partneriams, pageidaujantiems išbandyti sektorių socialinį dialogą prieš prisiimant oficialius įsipareigojimus, Komisija pasiūlė preliminarų bandomąjį laikotarpį. Ši galimybė daug lankstesnė. Ja jau pasinaudojo centrinės administracijos.

Pasirinkus šią galimybę, lengviau įsisavinami Europos socialinio dialogo principai tiek Europos, tiek šalies mastu. Tai padeda dalyviams įgyti pasitikėjimo, užmegzti ryšių ir padrašina formuoti atitinkamas struktūras kartu su atstovaujamos socialinių partnerių organizacijomis. Bandomuoju laikotarpiu socialiniai partneriai gali daugiau sužinoti apie Europos politikos kryptis ir geriau perprasti Komisijos užduotis ir gebėjimus.

---

¹⁰ Kalbant apie socialinių partnerių organizacijas, dalyvaujančias komitetų veikloje, vienos pramonės šakos darbdavių delegacijos dažnai atstovaujamos kelių organizacijų (civilinės aviacijos ar bankininkystės sektoriuose). Kituose ūkio sektoriuose, padėtis dar sudėtingesnė, nes darbdaviai gali priklausyti konkuruojantiems rinkos segmentams (privatizuotuose ūkio sektoriuose). Darbdaviai pasiskirstę į 62 skirtingas Europos sektorių organizacijas. Profesinių sąjungų (17) pasiskirstymas visiškai kitoks, jos daug vieningesnės ir susivienijusios, pvz., į Europos profesinių sąjungų konfederaciją ar kitas dideles sektorių federacijas. Be to, komitetų delegacijose taip pat gali būti atstovaujamos organizacijos, kurias Komisija pripažino Europos sektorių socialiniais partneriais, ir kiti socialiniai partneriai, dėl kurių padidėja atstovavimo mastas.

1 lentelė. Europos sektorių socialinio dialogo komitetų (SSDK) įsteigimas

	Sektoriai (40)	Europos sektorių socialiniai partneriai		Neoficiali struktūra	Oficialus SSDK
		Darbuotojai (17)	Darbdaviai (62)		
1-oji karta	Plienas	EMF	Eurofer	1951*	2006
	Gavybos pramonė	EMCEF	APEP, EURACOAL, UEPG, IMA, Euromines	1952*	2002
	Žemės ūkis	EFFAT	GEOPA/COPA	1964**	1999
	Kelių transportas	ETF	IRU	1965**	2000
	Vidaus vandens keliai	ETF	EBU, ESO	1967**	1999
	Geležinkeliai	ETF	CER, EIM	1972**	1999
	Jūrų žvejyba	ETF	Europêche, COGECA	1974**	1999
	Jūrų transportas	ETF	ECSA	1987**	1999
2-oji karta	Cukrus	EFFAT	CEFS	1969	1999
	Avalynė	ETUF: TCL	CEC	1982	1999
	Viešbučiai, restoranai, kavinės / Turizmas	EFFAT	Hotrec	1983	1999
	Prekyba	UNI europa	EuroCommerce	1985	1999
	Draudimas	UNI europa	CEA, BIPAR, AMICE	1987	1999
	Telekomunikacijos	UNI europa	ETNO	1990**	1999
	Bankininkystė	UNI europa	EBF-BCESA, ESBG, EACB	1990	1999
	Civilinė aviacija	ECA, ETF	ACI-Europe, AEA, CANSO ERA, IACA, IAHA,	1990**	2000
	Švaros pramonė	UNI europa	EFCI	1992	1999
	Statyba	EFBWW	FIEC	1992	1999
	Tekstilė / drabužių pramonė	ETUF:TCL	Euratex	1992	1999
	Privatus saugumas	UNI europa	CoESS	1993	1999
	Paštas	UNI europa	PostEurop	1994**	1999
	Medienos apdirbimas	EFBWW	CEI-Bois	1994	2000
	Elektra	EPSU, EMCEF	Eurelectric	1996	2000
	Asmeninės paslaugos	UNI europa	Coiffure EU	1998	1999
	Rauginimas ir oda	ETUF:TCL	COTANCE	1999	2001
	Gyvi pasirodymai	EAEA	Pearle		1999
Laikinas darbas	UNI europa	Eurociett		1999	
Baldai	EFBWW	UEA, EFIC		2001	
3-ioji karta	Laivų statyba	EMF	CESA		2003
	Garso ir vaizdo sektorius	EUROMEI, EFJ, FIA, IFM	EBU, ACT, AER, CEPI, FIAPF		2004
	Chemijos pramonė	EMCEF	ECEG		2004
	Vietos ir regionų administracija	EPSU	CEMR	1996	2004
	Ligoninės	EPSU	HOSPEEM		2006
	Viešasis maitinimas	EFFAT	FERCO	1998	2007
	Dujos	EMCEF, EPSU	EUROGAS		2007
	Profesionalus futbolas	FIFPro	EPFL, ECA		2008
	Metalai***	EMF	CEEMET	2006	2010
	Popierius	EMCEF	CEPI		2010
	Švietimas	ETUCE	EFEE		2010

	<i>Centrinės administracijos</i>	<i>TUNED (EPSU+CESI)</i>	<i>EUPAN (Europos viešojo administravimo tinklas)</i>	<i>Bandomasis etapas (2008–2010)</i>
--	----------------------------------	--------------------------	---	--------------------------------------

* Patariamieji komitetai pagal EAPB steigimo sutartį. **Jungtiniai komitetai pagal Romos sutartį.

*** Metalų, inžinerijos ir technologijų pramonė.

2.2 Įvairūs reikšmingi rezultatai

1998 m. Komunikate Komisija nurodė, kad Europos sektorių socialinio dialogo komitetai yra konsultacijų, derybų ir bendrų veiksmų priemonė. 2004 m. Komisija pasiūlė socialinio dialogo rezultatus suskirstyti pagal jų tipologiją¹¹. Taip pabrėžta, kad priimtų tekstų pridėtinė vertė priklauso ne tik nuo to, ar jų laikytis privaloma, bet ir nuo jų veikimo kontrolės ir veiksmingo įgyvendinimo.

Rezultatais gali būti:

- 1) **susitarimai** (*įgyvendinti Europos direktyvomis arba ne*), kurie yra privalomi, turi būti taikomi ir stebimi, nes jie grindžiami Lisabonos sutarties 155 straipsniu;
- 2) **procedūriniai tekstai** (*veiksmų pagrindai, gairės, elgesio kodeksai, politinės kryptys*), kurie, nors ir neprivalomi, turi būti taikomi, o jų įgyvendinimo pažanga turi būti reguliariai vertinama;
- 3) **bendros nuomonės ir priemonės**, skirtos daryti įtaką Europos politikos sritims ir padėti dalytis žiniomis.

Didžioji dalis Europos sektorių socialinio dialogo komitetų priimtų tekstų – tai techninės priemonės, padedančios specifinius klausimus spręsti Europos mastu (*pvz., bendra darbuotojų komandiravimo statybų sektoriuje svetainė; vienoda CV forma žemės ūkio darbuotojams; atsakingo restruktūrizavimo cukraus pramonėje vadovas ir reguliarios ataskaitos, ir t. t.*). Europos sektorių socialinio dialogo komitetai taip pat priėmė privalomus susitarimus, kurie įgyvendinami Europos direktyvomis arba vidaus procedūromis sektoriaus ir kelių sektorių mastu.

Bendros komitetų veiklos nereikėtų vertinti vien tik pagal jų parengtų tekstų skaičių. Konkrečios nacionaliniu ar bendrovių mastu priimtose priemonės ne visada gali būti registruojamos, o dauguma rezultatų iš esmės yra kokybiniai, jais didinamas informuotumas, parama socialiniam dialogui nacionaliniu ir regioniniu arba bendrovės lygmeniu, arba daroma įtaka priimant sprendimus. Bendri tekstai, gerosios patirties pavyzdžiai ar dalyvavimas bendruose projektuose (seminaruose, konferencijose, tyrimuose, pratybose) suteikia socialiniams partneriams galimybių mokytis vieniems iš kitų ir įgyti pasitikėjimo.

Bendros nuomonės ir bendri atsakymai į konsultacijas taip pat pasirodė esą puikus būdas daryti įtaką Europos politikos kryptims arba ginti sektorių interesus, pvz., svarstant direktyvas dėl darbuotojų komandiravimo¹² ir dėl paslaugų vidaus rinkos¹³ statybų sektoriuje.

¹¹ Komisijos komunikatas „Išsiplėtusioje Europoje pokyčius skatinanti partnerystė – Europos socialinio dialogo vaidmens didinimas“, COM(2004) 557 galutinis, 2004 m. rugpjūčio 12 d.

¹² 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje.

¹³ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje.

2 lentelė. Svarbiausių Europos sektorių socialinio dialogo komitetų priemonių ir rezultatų pavyzdžiai (2006–2010 m.)

Žemės ūkis	Pagrindų susitarimas dėl darbuotojams kylančios profesinių raumenų ir griaučių sistemos sutrikimų rizikos mažinimo (2006 m.)
Civilinė aviacija	Konsultacijų dėl funkcinių oro erdvės blokų tvarkos gairės (2007 m.)
Prekyba	Trečiųjų šalių prekybos pažeidimų prevencijos priemonių rinkinys (2009 m.)
Statyba	Rekomendacijos dėl savarankiško užimtumo ir tariamo savarankiško užimtumo (2010 m.) Bendra „darbuotojų komandiravimo duomenų bazė“ (2008 m.)
Viešasis maitinimas	Bendras pareiškimas dėl nutukimo (2007 m.)
Elektra	Socialiai atsakingo restruktūrizavimo priemonių rinkinys ir gerosios patirties vadovas (2008 m.)
Dujos	Demografinių pokyčių, amžiaus ir gebėjimų valdymo priemonių rinkinys (2009 m.)
Ligoninės	Profesinės etikos kodeksas ir priedas dėl tarpvalstybinio įdarbinimo ir išlaikymo etikos (2008 m.)
Švaros pramonė	Valymo operacijų ergonomikos vadovas (2007 m.)
Draudimas	Bendras pareiškimas dėl demografinių pokyčių (2010 m.)
Vietos ir regioninės vyriausybės	Veiksmų planų siekiant lyčių lygybės gairės (2007 m.)
Asmeninės paslaugos	Susitarimas dėl Europos kirpėjų sertifikatų (2009 m.)
Privati apsauga	Europos švietimo priemonių rinkinys trims privačios apsaugos paslaugoms: 1. Patuliavimas, 2. Reagavimo į signalizacijas centrai, 3. Oro uostų sauga (2006 m.)
Geležinkeliai	Galimybės įsidarbinti geležinkelių sektoriuje sąvoka. Rekomendacijos (2007 m.) Bendros rekomendacijos geresniam moterų atstovavimui ir jų integracijai geležinkelių sektoriuje (2007 m.)
Jūrų žvejyba	Avarių jūroje prevencijos ir žvejų saugos vadovas (2007 m.)
Cukrus	Penktoji įmonių socialinės atsakomybės kodekso įgyvendinimo ataskaita (2007 m.)
Odos ir rauginimo pramonė	Socialinių ir aplinkosaugos ataskaitų standartas (2008 m.)
Telekomunikacijos	Įvairovė darbe. Gerosios patirties apžvalga (2007 m.)

Tekstilė ir drabužiai Rekomendacijos, kaip užtikrinti geresnį pramoninių pokyčių ir sektorių restruktūrizacijos numatymą ir valdymą (2008 m.)

3 lentelė. Europos vieno sektoriaus ir kelių sektorių susitarimai (įgyvendinti ES direktyvomis arba šalių vidaus procedūromis)

Sektoriai	Susitarimai
Ligoninės	2010 m. gegužės 10 d. TARYBOS DIREKTYVA 2010/32/ES, kuria įgyvendinamas Europos ligoninių ir sveikatos priežiūros įstaigų asociacijos ir Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacijos bendrasis susitarimas dėl su(si)žeidimų aštriais instrumentais prevencijos ligoninių ir sveikatos priežiūros sektoriuje
Jūrų transportas	2009 m. vasario 16 d. TARYBOS DIREKTYVA 2009/13/EB, įgyvendinanti Europos bendrijos laivų savininkų asociacijų (ECSA) ir Europos transporto darbuotojų federacijos (ETF) sudarytą susitarimą dėl 2006 m. Konvencijos dėl darbo jūrų laivyboje ir iš dalies keičianti Direktyvą 1999/63/EB 1999 m. birželio 21 d. TARYBOS DIREKTYVA 1999/63/EB dėl Europos bendrijos laivų savininkų asociacijos (ECSA) ir Europos Sąjungos transporto darbuotojų profesinių sąjungų federacijos (FST) susitarimo dėl jūreivių darbo laiko organizavimo
Geležinkeliai	2005 m. liepos 18 d. TARYBOS DIREKTYVA 2005/47/EB dėl Europos Geležinkelių Bendrijos (CER) ir Europos transporto darbuotojų federacijos (ETF) susitarimo dėl mobiliųjų darbuotojų , teikiančių su sąveika susijusias tarpvalstybines paslaugas geležinkelių transporto sektoriuje, darbo sąlygų tam tikrų aspektų
Civilinė aviacija	2000 m. lapkričio 27 d. TARYBOS DIREKTYVA 2000/79/EB dėl Europos aviakompanijų asociacijos (AEA), Europos transporto darbuotojų federacijos (ETF), Europos skrydžių įgulų asociacijos (ECA), Europos regioninių aviakompanijų asociacijos (ERA) ir Tarptautinės oro vežėjų asociacijos (IACA) Europos susitarimo dėl civilinės aviacijos mobiliųjų darbuotojų darbo laiko organizavimo
14 pramonės šakų	Susitarimas dėl darbuotojų sveikatos apsaugos teisingai tvarkant ir naudojant kristalinių kvarcų ir jo turinčius produktus (pasirašytas 2006 m. balandžio 25 d.)

2.3. Prisitaikymas prie plėtos

Po pastarųjų dviejų plėtrų (2004 ir 2007 m.) visos Europos sektorių socialinių partnerių organizacijos užmezgė partnerystės ryšius su atitinkamų sektorių socialiniais partneriais naujosiose valstybėse narėse.

Komisija puikiai supranta, kad užtikrinti Europos sektorių socialinį dialogą 27 valstybėse narėse yra nelengvas uždavinys, nes Europos sektorių socialiniai partneriai atstovauja nacionalinėms narių organizacijoms, kurios veikia skirtingas kalbas vartojančiose šalyse, skirtingomis socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis, skirtingose nacionalinėse darbo

santykių sistemose¹⁴. Be to, daugelyje naujų valstybių narių derybos dėl kolektyvinių sutarčių viename sektoriuje buvo nepakankamai paplitusi priemonė. Todėl Komisija parėmė Europos ir nacionalinių socialinių partnerių iniciatyvas stiprinti socialinių partnerių administracinius gebėjimus, visų pirma konvergencijos tikslo regionuose, ir skatinti Europos socialinio dialogo sklaidą naujose valstybėse narėse¹⁵.

Aktyviai įtraukti visus nacionalinius socialinius partnerius ypač svarbu siekiant užtikrinti, kad Europos socialinis dialogas būtų teisėtas ir duotų gerų rezultatų bei būtų tęsiamas nacionaliniu mastu visose valstybėse narėse. Europos socialiniams partneriams pavyksta įtikinti valstybių narių organizacijas dalyvauti jų delegacijose, bet dar reikia daug ką nuveikti, pvz., tuose sektoriuose, kuriuose vis dar iš esmės dominuoja tradiciniai, dažnai priklausantys valstybei, ūkinės veiklos vykdytojai.

3. GERESNIS KONSULTAVIMASIS SU EUROPOS SEKTORIŲ SOCIALINIO DIALOGO KOMITETAIS IR DERYBOS

3.1 Konsultavimasis su Europos socialiniais partneriais ir jų administraciniai gebėjimai

Europos socialiniai partneriai vis aktyviau dalyvauja Europos politikos formavimo procese.

Pagal Lisabonos sutarties 154 straipsnį Komisija konsultuojasi su Europos socialiniais partneriais dėl kiekvienos Europos socialinės politikos iniciatyvos principų ir turinio. Pastaraisiais metais oficialių konsultacijų tempas ir skaičius padidėjo (žr. 2 priedą). Su Europos socialiniais partneriais taip pat konsultuojasi Komisijos tarnybos, atsakingos už sektorines politikos sritis (pvz., prekybą, vidaus rinką, švietimą, pramonės ar transporto politikas).

Komisija parengė visų savo iniciatyvų **poveikio vertinimo** metodiką ir tvarką. Vertinimo gairėse pateiktas nurodymas konsultuotis su Europos sektorių socialinio dialogo komitetais, kad jie turėtų daugiau galimybių prisidėti prie Europos politikos formavimo¹⁶. Kad veiksmingai atliktų jiems pavestas naujas užduotis, socialiniai partneriai turi turėti gebėjimų laiku atsakyti į tokias konsultacijas.

Europos sektorių socialiniai partneriai taip pat turi aktyviai skatinti nacionalinių sektorių stebėjimo centrų ir kitų įstaigų ar švietimo ir mokymo paslaugų teikėjų atstovus kurti bendradarbiavimo tinklus, siekiant Europos mastu dalytis su užimtumo tendencijomis ir įgūdžių poreikiu susijusia informacija ir gerąja patirtimi (žr. 7 priedą). Tokie bandomieji

---

¹⁴ Po pastarųjų plėtrų Europos socialiniai partneriai tam tikrais atvejais priėmė naujų narių, ne visuomet turinčių pajėgumų derėtis dėl kolektyvinių sutarčių.

¹⁵ Europos socialinis fondas (ESF) gali teikti didelę paramą iniciatyvoms, skirtoms stiprinti socialinių partnerių organizacijų naujose valstybėse narėse administracinius gebėjimus. Be to, iš Komisijos biudžeto eilučių socialiniam dialogui ir pramonės ryšiams buvo remiami konkretūs sektorių projektai.

Daugiau nei dvylika komitetų surengė apskritojo stalo diskusijas ir apsikalbė tose šalyse (žr. Europos Komisijos pramoninių ryšių Europoje 2008 m. ataskaitos 8 skyrių). Su Europos Komisijos parama tekstilės ir drabužių bei rauginimo ir odos sektorių socialiniai partneriai 2006–2008 m. įgyvendino du projektus, siekdami paraginti naujųjų valstybių narių ir šalių kandidačių sektorių socialinius partnerius visapusiškai dalyvauti Europos sektorių dialoge ir sustiprinti jų administracinius gebėjimus. Šie veiksmai buvo atlikti pasirašius nacionalinius veiksmų planus ir juos įgyvendinus.

¹⁶ http://ec.europa.eu/governance/impact/commission_guidelines/commission_guidelines_en.htm.

Kad konsultacijos būtų skaidrios ir veiksmingos, Komisija kartu su savo darbo programa paskelbs numatytų poveikio vertinimų sąrašą.

bendradarbiavimo tinklo projektai bus greitai pradėti vykdyti tam tikruose sektoriuose, juose aktyviai dalyvaus Europos socialiniai partneriai. Vadovaudamasi 2008 m. gruodžio mėn. Komisijos komunikatu dėl naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms¹⁷ ir 2009 m. birželio mėn. komunikatu *Bendras įsipareigojimas užimtumo srityje*¹⁸, Komisija ištyrė galimybę įsteigti **Europos tarybas dėl įgūdžių ir darbo vietų**. Šią iniciatyvą, kaip vieną iš pagrindinių veiksmų, taip pat rekomendavo ekspertų grupė „Nauji įgūdžiai naujoms darbo vietoms“¹⁹ ir parėmė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto konsultacinė komisija dėl pramonės permainų²⁰.

Kad Europos socialiniai partneriai galėtų teigiamai atsakyti į vis daugiau kvietimų dalyvauti ir atsakyti į konsultacijas, jie turi būti pajėgūs užtikrinti, kad konsultacijos su jų nariais vyktų koordinuotai, ir kad jie galės parengti rezultatų ir pateikti pasiūlymų. Tačiau jų pajėgumas priklauso nuo jų nacionalinių narių pajėgumų, kurių stiprybės ir išteklių gali būti riboti, o struktūra dar nenusistovėjusi, visų pirma naujose valstybėse narėse ir struktūrinius pokyčius, įskaitant naujų dalyvių atsiradimą, patiriančiuose sektoriuose. Ypatingai svarbu, kad nacionalinio sektoriaus socialiniai partneriai ir institucijos išvystytų ir įvertintų savo pajėgumus, pvz., kuo geriau pasinaudodami Europos finansavimu iš socialinio dialogo biudžeto išlaidų kategorijos ir Europos socialinio fondo²¹. Atsižvelgdami į tai, kad Europos sektorių socialiniai partneriai gali atlikti pagrindinį vaidmenį politikos formavimo procese, pajėgumų klausimas yra ypač svarbus.

3.2 Derybos ir pajėgumas derėtis dėl susitarimų

Europos socialinis dialogas drauge su Europos socialine teise yra pagrindinė priemonė darbo standartams Europos Sąjungoje gerinti ir darbo rinkai modernizuoti.

Nuo Amsterdamo sutarties²² Europos socialinis dialogas turi pajėgumų tapti nepriklausomu Europos socialinės politikos teisės aktų šaltiniu. Europos socialiniai partneriai gali priimti susitarimus, kurie gali būti įgyvendinti Tarybos direktyvomis ir jas perkėlus į nacionalinę teisę, tapti teisiškai privalomais visiems darbdaviams ir darbuotojams Europoje arba kolektyvinėmis sutartimis (*erga omnes* poveikis). Jie taip pat gali priimti nepriklausomus susitarimus, kurie bus įgyvendinti įprastinėmis nacionalinėmis procedūromis. Pastaruoju atveju susitarimai privalomi tik juos pasirašiusioms šalims ir jų nacionaliniams nariams (santykinis poveikis)²³.

---

¹⁷ „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms. Veikime dabar“:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=697&furtherNews=yes>.

¹⁸ COM (2009) 257 galutinis, „Bendras įsipareigojimas skatinti užimtumą“.

¹⁹ „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms. Veikime dabar“:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=697&furtherNews=yes>.

²⁰ 2010 m. vasario 17 d. aiškinamoji nuomonė CCMI/68 dėl kompetencijų derinimo prie kintančių pramonės ir paslaugų poreikių.

Kaip šakinių užimtumo ir kompetencijų tarybų steigimas Europos lygiu galėtų padėti siekti šio tikslo?

²¹ 2007 m. liepos 31 d. Europos Komisijos reglamento 1081/2006 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Pagal „Konvergencijos“ tikslą tinkama ESF lėšų suma skiriama gebėjimų didinimui, apimančiam mokymą, bendradarbiavimo kuriant tinklus priemonėms, socialinio dialogo skatinimui ir veiklai, kurią bendrai vykdo socialiniai partneriai, ypač veiklai, susijusiai su 3 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytu darbuotojų ir įmonių gebėjimo prisitaikyti didinimu.“

²² SESV 155 straipsnis (EB sutarties ex 139 straipsnis).

²³ Pagal šią galimybę visas susitarimas ar jo dalis taip pat gali būti taikoma ar perkelta į nacionalinę teisę priimant nacionalinius teisės aktus. Žr. 2008 m. liepos 2 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Europos socialinių partnerių įgyvendinimo ataskaita“, bendrasis susitarimas dėl nuotolinio darbo, SEC(2008)217.

1998 m. komunikate dėl Europos socialinio dialogo Komisija paragino rengti bendrus veiksmus ir vesti derybas tiek tarp įvairių pramonės šakų, tiek sektorių lygmeniu. Jame ypač pabrėžtas Europos sektorių socialinio dialogo potencialas. Todėl gebėjimas derėtis dėl susitarimų Europos mastu tapo viena iš dalyvavimo komiteto veikloje sąlygų. Derybų aspektas pasirodė esąs labai naudingas Europos sektorių socialiniams partneriams, kad jie galėtų pritaikyti bendras ES darbo laiko taisykles ypatingoms aplinkybėms jų sektoriuose, pvz., geležinkelių, civilinės aviacijos arba jūrų transporto. Sektorių socialinio dialogo derybos taip pat buvo pradėtos rengiantis konsultacijoms dėl galimų teisinių iniciatyvų (*susitarimų dėl darbuotojų apsaugos nuo su(si)žeidimų aštriais instrumentais ligoninėse, nuo kristalinio kvarco dulkių pramonėje ar dėl Tarptautinės darbo organizacijos jūrų konvencijos įgyvendinimo*).

Iš pastarojo meto įvykių matyti, kad sektorių susitarimų skaičius gali didėti dar labiau ir kad tokios derybos yra vis mažiau susijusios su Komisijos pradedamomis oficialiomis konsultacijomis. Šiuo metu derybos pradedamos arba vedamos įvairiausiuose sektoriuose, kaip antai asmeninių paslaugų, profesionalaus futbolo, vidaus vandenių ir jūrų žvejybos sektoriuose.

Tačiau sektorių socialiniai partneriai gali būti dar nevisiškai išnaudoję jiems šiuo pagrindu suteiktą galimybę sektorių deryboms. Pavyzdžiui, dideliuose sektoriuose, kuriose vyrauja didelės tarptautinės bendrovės (*plieno, telekomunikacijų, chemijos pramonės, civilinės aviacijos*) Europos sektorių lygmeniui skiriama mažiau dėmesio, nes socialiniai partneriai mieliau derasi su bendrovėmis tiesiogiai, pvz., Europos darbų tarybose). Viešasis sektorius sektorių derybose nedalyvavo iki 2009 m., kai buvo priimtas pavyzdinis susitarimas dėl su(si)žeidimų aštriais instrumentais ligoninių sektoriuje.

Jeigu tai pagrįsta pagal subsidiarumo principą, ES mastu turėtų būti priimami lankstūs reglamentavimo sprendimai, siekiant atsižvelgti į vis sudėtingesnę šiandienos darbo pasaulio struktūrą²⁴. Sveikatos ir saugos, darbo sąlygų ir darbo laiko klausimai tam tikrais atvejais gali būti sprendžiami tik sektorių mastu. Sektorių socialinių partnerių gebėjimas pasiekti tinkamą kompromisą ir jų dalyko išmanymas gali jiems praversti veiksmingai sprendžiant konkrečias vieno sektoriaus, bet visoms ar daugumai valstybių narių aktualias problemas. Prireikus Komisija ir toliau mielai teiks tokioms deryboms reikalingą techninę ir finansinę pagalbą. Kadangi derėjimas su Europos Sąjungos teise ir rengiamų teisės aktų kokybė yra ypač svarbūs susitarimams, kurie bus įgyvendinami Europos Sąjungos direktyvomis, Komisija yra pasirengusi derybų metu teikti teisinę pagalbą.

4. DIDESNĖ EUROPOS SEKTORIŲ SOCIALINIO DIALOGO KOMITETŲ APRĖPTIS IR ATSTOVAVIMO MASTAS

4.1 Veiklos aprėptį atitinkantis komitetų dydis

Nuo 1998 m. Komisija steigė komitetus, atstovaujančius dideliems ekonomikos sektoriams (statybų, žemės ūkio, pašto, ligoninių, švietimo, prekybos, metalų, inžinerijos ir technologijų pramonės) ir mažesniems sektoriams, kaip antai laivų statybos, ar labai mažiems sektoriams, pvz., profesionalaus futbolo. Todėl iškilė komitetų veiklos ribų problema. Nustatyti

---

²⁴ Atsižvelgiant į darbuotojų sveikatos ir saugos ar darbo laiko klausimus, sektoriai yra reikšminga šios sudėtingos struktūros dalis.

konkreto sektoriaus ribas²⁵ dar sunkiau, nes socialinis dialogas ir derybos dėl kolektyvinių sutarčių ne vienodai paplitę įvairiose valstybėse narėse. Komitetų struktūra kiekviename sektoriuje taip pat labai skiriasi.

Ar tam tikro sektoriaus ribos atitinka jo ūkinę veiklą, Komisija vertina atsižvelgdama į socialinių partnerių institucinę struktūrą ir turėdama omeny, kad norint pasiekti konkrečių rezultatų, struktūra turi būti tam tikro dydžio. Iš tiesų, sektorių socialinio dialogo komitetų aprėptis glaudžiai susijusi su jo narių atstovavimo mastu²⁶. Taigi, kad būtų naudingas susijusioms šalims, komitetas turėtų būti kuo įtraukesnis ir kuo konkretesnis²⁷. Jis turėtų vienyti visus susijusius partnerius ir užtikrinti tinkamą atstovavimo mastą.

Toks požiūris į sektorių dydį netrukdo Komisijai *ad hoc* atvejais skatinti steigti darbo grupes specifiniams subsektorių klausimams spręsti (oro eismo valdymas civilinėje aviacijoje) arba daugeliui sektorių aktualiems klausimams spręsti (pvz., prekybos politika, tvarumas, priemonių poveikio vertinimas ir stebėsenos mechanizmai) arba prireikus pradėti derybų procesą (pvz., dėl kristalinio kvarco²⁸).

4.2 Prisitaikant prie pokyčių įtraukiami nauji dalyviai

Sektorių ribas reikia apibrėžti atsižvelgiant į struktūrinių pokyčių, dėl globalizacijos veikiančių ekonominę veiklą ir užimtumo struktūras, aplinkybes, rinkos permainas ir technologinę pažangą.

Ekonominiai ir socialiniai subjektai gali atsirasti ir išnykti bet kokiame sektoriuje. Pastaraisiais metais atsirado naujų veiklos vykdytojų, pvz., pigių skrydžių kompanijų civilinėje aviacijoje, privačių operatorių pašto ir telekomunikacijų sektoriuje, kaimo rangovų žemės ūkyje. Viešajame sektoriuje kai kurios organizacijos buvo privatizuotos ir restruktūrizuotos. Socialinių partnerių organizacijų struktūra taip pat gali keistis Europos ir nacionaliniu lygmeniu ir paskatinti naujų ar stipresnių veikėjų atsiradimą. Pavyzdžiui, mažos ir vidutinės įmonės vis labiau domisi Europos sektorių socialiniu dialogu.

Nauji ekonomikos rinkos dalyviai nebūtinai bus suinteresuoti dalyvauti socialinių partnerių organizacijos veikloje arba turės tinkamą struktūrą. Tačiau jeigu nauji dalyviai panorės prisijungti prie Europos socialinio dialogo ir atitiks reikiamus kriterijus, komitetai per atitinkamas delegacijas turėtų skatinti jų dalyvavimą ir raginti juos prisijungti, kad jų sudėtis atitiktų ekonominės ir užimtumo tikrovės permainas. Tokie nauji dalyviai gali išplėsti jų atstovavimo mastą tam tikrame sektoriuje, jei naujos organizacijos prisijungs prie komitetų, veikiančių pagal abipusio pripažinimo ir susitarimo principus. Tokios paprastos priemonės, kaip naujų veikėjų kvietimas dalyvauti posėdžiuose kaip visateisiam nariui arba stebėtoju²⁹, prireikus gali padėti palengvinti visų atitinkamų partnerių integraciją. Komisija atidžiai stebės

²⁵ Remiantis NACE klasifikacija ir Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo, šiuo metu tiriančio atstovavimo mastą, naudota metodika http://www.eurofound.europa.eu/eiro/comparative_index.htm.

²⁶ Darbdavių organizacijų struktūra paprastai atitinka siaurą jų veiklos sritį, o profesinės sąjungos dažniausiai susivienijusios platesniu mastu.

²⁷ Komisija, pavyzdžiui, skatins steigti vieną didelį įvairių sporto disciplinų komitetą vietoj atskirų kiekvienos disciplinos komitetų.

²⁸ Europos kvarco naudotojų tinklą (NEPSI) įkūrė Europos sektoriaus darbuotojų ir darbdavių asociacijos, 2006 m. balandžio 25 d. pasirašiusios socialinį dialogą „Susitarimas dėl darbuotojų sveikatos apsaugos teisingai tvarkant ir naudojant kristalinį kvarcą ir jo turinčius produktus“.

²⁹ Taip pasielgta 2006 m. rengiant susitarimą dėl darbuotojų apsaugos nuo kristalinio kvarco dulkių. Kai kurių komitetų ar darbo grupių posėdžiuose stebėtojo teisėmis gali dalyvauti specialių interesų grupių, MVĮ ir (arba) savarankiškai dirbančių asmenų atstovai.

šio aspekto raidą, tikrindama komitetų atstovavimo mastą ir visiškai gerbdama socialinių partnerių nepriklausomumą.

4.3 Lyčių pasiskirstymo pusiausvyros skatinimas

Kai kurie komitetai priėmė dokumentų ir projektų dėl lyčių lygybės darbo rinkoje, pvz., lygybės veiksmų planą ar gerosios patirties vadovą darbo vietoje. Tačiau pačių komitetų delegacijose moterų dažniausiai yra mažiau nei turėtų būti pagal jų santykį tame sektoriuje.

Kiekvieno sektoriaus komitete padėtis yra kitokia ir tai iš esmės lėmė narėmis esančių nacionalinių organizacijų priimta skyrimo tvarka. Tačiau laikantis Europos lygių galimybių ir nediskriminavimo politikos³⁰, Komisija ragina Europos socialinius partnerius drauge su jų nacionaliniais nariais siekti geresnės lyčių pusiausvyros tiek tarp dalyvių, tiek tarp komitetų valdybos narių³¹. Komisija taip pat ragina Europos socialinius partnerius toliau plėtoti jau esamas priemones ir apsvarstyti naujus veiksmus, kuriais galėtų būti didinamas informuotumas, ir lyčių lygybės klausimą įtraukti ir į vėlesnes darbotvarkes.

5. VEIKSMINGESNI EUROPOS SEKTORIŲ SOCIALINIO DIALOGO KOMITETAI (SSDK)

5.1 Sektorių sąveika ir keitimasis informacija

Komisija remia ir skatina komitetų ir įvairių pramonės šakų iniciatyvas bei Europos sektorių socialinį dialogą.

Pastaraisiais metais tokia jų sąveika atnešė naudos, ne tik todėl, kad buvo svarstyti tam tikri klausimai, bet ir todėl, kad buvo pasiekta rezultatų – sudaryti pirmi nepriklausomi susitarimai. Toks bendradarbiavimas dar labiau didina Europos sektorių socialinio dialogo papildomą naudą, jis padeda išvengti dvigubo darbo ir socialinių partnerių pozicijų skirtumų.

Sektorių plotmėje didelis žingsnis pirmyn buvo žengtas 2006 m., kai 14 pramonės sektorių sudarė nepriklausomą kelių sektorių susitarimą dėl darbuotojų sveikatos apsaugos teisingai tvarkant ir naudojant kristalinį kvarcą ir jo turinčius produktus.

Pirmasis įvairių pramonės šakų ir sektorių socialinio dialogo susijungimo pavyzdys buvo nuotolinio darbo srityje 2002 m. Pirmasis gaires priėmė telekomunikacijų sektorius, po jo įvairių pramonės šakų susitarimai buvo sudaryti įvairiuose kituose sektoriuose. 2004 m. sudarius nepriklausomą susitarimą dėl streso darbe, bendri asmeninio saugumo, statybos, elektros ir centrinių administracijų tekstai buvo tiesiogiai su juo susieti.

2006 m. įvairių pramonės šakų nepriklausomame susitarime dėl smurto darbe nenustatyta išsamių nuostatų dėl trečiųjų šalių smurto (pvz., asmenų smurtas už įmonės ribų)³². Prekybos, vietos ir regionų vyriausybės, ligoninių ir privataus saugumo sektorių atstovai vėliau siekė papildyti įvairių pramonės šakų susitarimą įtraukiant tam tikrus sektorius ir (arba) įvairių sektorių požiūrius. 2010 m. jie pradėjo derybas dėl procesus nurodančio teksto.

Be šių pavyzdžių daugelyje sektorių reikėtų pažymėti galimą dalijimąsi patirtimi tarp komitetų. Vienas daugeliui sektorių opus klausimas yra socialiai atsakingi viešieji pirkimai.

---

³⁰ SESV 10 straipsnis: „Nustatydamą ir įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga siekia kovoti su bet kokia diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos.“

³¹ Komisijos tarnybos renka duomenis apie lyčių pasiskirstymą komitetų delegacijose.

³² Tai gali būti nederami klientų ir pacientų veiksmai ar net ginkluotas plėšimas.

Keletas komitetų ši klausimą svarstė atskirai, o pasikeitę patirtimi paskelbė panašių lankstinukų ir (arba) vadovų organizacijoms ir valstybės institucijoms, sudarančioms viešąsias sutartis su šių sektorių veikėjais, rinkinį³³. Jų patirtis naudinga Komisijai, nagrinėjančiai viešųjų pirkimų socialinius aspektus. Šis klausimas taip pat buvo iškeltas ir daugelyje kitų sektorių³⁴. Kad toks bendradarbiavimas būtų įmanomas, būtina nuolat gauti informacijos apie Europos sektorių socialinio dialogo raidą ir stebėti, kokie svarstomi klausimai galėtų būti įdomūs visiems. Viena iš Komisijos priemonių skatinant abipusę komitetams naudingą veiklą yra socialinio dialogo palaikymo forumai³⁵, kuriuose keturis kartus per metus susitinka visų Europos sektorių socialinio dialogo organizacijų atstovai.

Plėtoti komitetų sąveiką ir įvairių pramonės šakų ir sektorių socialinį dialogą galėtų būti naudinga siekiant ES užimtumo ir socialinės politikos tikslų, nustatytų Lisabonos sutarties 9 straipsnyje³⁶.

5.2 Veiksmingas vykdymas ir geresnė įgyvendinimo stebėseną

Europos sektorių socialinis dialogas gali padėti pagerinti darbo sąlygas visoje Europoje, jeigu jo rezultatai bus įgyvendinti darbo vietose. 2004 m. rugpjūčio 12 d. komunikate³⁷ Komisija atkreipė Europos socialinių partnerių dėmesį į tai, kad būtina parengti išsamios stebėsenos ir atskaitomybės nuostatas, siekiant stebėti jų rezultatų poveikį.

Dauguma Europos sektorių socialinių partnerių organizacijų yra beveik necentralizuotos. Jų galimybės daryti įtaką nacionaliniams nariams yra ribotos. Tai, kaip bus tęsiamas Europos masto dialogas nacionaliniu lygmeniu, priklauso nuo veiksmingo nacionalinių sektorių socialinių partnerių dalyvavimo ES dialoge ir nuo ES socialinio dialogo mechanizmų bei įvairių nacionalinių darbo santykių sistemų sąveikos. Veiksminga tąsa nacionaliniu lygmeniu taip pat tiesiogiai susijusi su socialinių partnerių atstovavimo mastu, todėl svarbu, kad komitetai būtų kuo įtraukesni ir į juos įsijungtų daugiau naujų veikėjų. Antraip, nacionalinės organizacijos, kurios nedalyvavo Europos masto komitetų veikloje, gali nenorėti įgyvendinti nuostatų, kurias rengiant jos nedalyvavo.

Dauguma ES sektorių socialinio dialogo priimtų priemonių nėra drastiškos, jomis tiesiog siekiama didinti informuotumą, skleisti gerą patirtį arba padėti pasiekti sutarimą ir kurti pasitikėjimą. Nacionaliniu mastu rezultatai gali būti įvertinti kokybės rodikliais, tačiau ne sistemingais kiekybiniais duomenimis.

Kalbant apie tai, kaip ES mastu sudaryti nepriklausomi susitarimai įgyvendinami nacionaliniu mastu, reikia pažymėti, kad susitarimus pasirašiusios šalys ir jų nacionaliniai nariai yra įpareigoti juos įgyvendinti savo iniciatyva nacionalinėmis priemonėmis (teisės aktais, kolektyvinėmis sutartimis, elgesio kodeksais, bendru priemonių populiarinimu ir t. t.).

---

³³ Privati apsauga (1999 m.), valymo paslaugos (2002 m.), tekstilė ir drabužiai (2005 m.) ir viešasis maitinimas (2006 m.).

³⁴ Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl socialinių aspektų svarstymo viešuosiuose pirkimuose vadovo (angl. k. *Buying social!*).

³⁵ Komisija rengia šiuos forumus 4–5 kartus per metus ir į juos kviečia generalinius sekretorius ir pirmininkus, taip pat kitus suinteresuotuosius Europos socialinių partnerių organizacijų bei socialinio dialogo komitetų narius, tiek sektorių tiek įvairių pramonės šakų lygmeniu. Pagrindinis forumo tikslas sudaryti sąlygas keistis informacija ir patirtimi bei skatinti įvairių sektorių sinergiją, vieno sektoriaus ir įvairių pramonės šakų socialinį dialogą.

³⁶ „Nustatydamą ir įgyvendindamą savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga atsižvelgia į reikalavimus, susijusius su didelio užimtumo skatinimu, tinkamos socialinės apsaugos užtikrinimu, kova su socialine atskirtimi, aukšto lygio švietimu, mokymu ir žmonių sveikatos apsauga“.

³⁷ Žr. 11 išnašą.

Prievolė stebėti susitarimo įgyvendinimą dar didesnė, kai socialiniai partneriai nusprendžia derėtis dėl tam tikro susitarimo, o Komisija nusprendžia neteikti teisės akto pasiūlymo. Taip ES socialiniams partneriams daromas spaudimas visiškai ir veiksmingai įgyvendinti tokius susitarimus. Europos socialiniai partneriai turi investuoti daugiau į stebėseną ir parengti atitinkamus rodiklius, kad sutartų tekstų įgyvendinimas ir vertinimas būtų geresnis³⁸.

Komisija gali jiems teikti koordinavimo ir techninę pagalbą, įskaitant nacionalinių socialinių partnerių suderinto originalaus teksto vertimą raštu, ir pateikti įgyvendinimo gaires, padėti didinti informuotumą, tęstinį mokymąsi, stebėseną ir atskaitomybę Europos socialiniams partneriams ir Europos Komisijai.

Komisijai tenka atsakomybė stebėti sektorių socialinio dialogo komitetų darbą ir skatinti jų veiklą, atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus ypatumus. Komisija atkreipia dėmesį į tokius klausimus kaip antai tinkamos darbo programos, tinkamų darbo tvarkos taisyklių, aktualių susitikimų darbotvarkių, taip pat konkrečius veiksmus nurodančių protokolų ir išvadų priėmimas ir veiksmingas jų vykdymas. Iš patirties matyti, kad komitetai gali išgyventi santykinai neveiklius laikotarpius dėl socialinių partnerių nesutarimo arba mažo atstovavimo masto. Tokiais atvejais, Komisija ir toliau teiks pagalbą komitetams, bet neatmes galimybės sustabdyti savo prievolių negalinčio atlikti komiteto veiklą.

5.3 Geresnis Europos lėšų panaudojimas

Komisija skiria lėšų Europos sektorių socialiniam dialogui užmegzti ir palaikyti. Jos gali būti panaudotos susitikimams rengti, ekspertų išlaidoms padengti ir vertimui žodžiu atlikti. Kasmet Komisija organizuoja daugiau nei 180 susitikimų (per metus vidutiniškai 1 ar 2 kiekvieno komiteto plenarinius susitikimus ir 3 ar 4 jo darbo grupių susitikimus).

Komisija pasisako už taupų, veiksmingą ir naudingą lėšų panaudojimą. Europos sektorių socialinių partnerių prašoma parengti tinkamas darbo programas, darbotvarkes, darbinius dokumentus ir laiku pareikšti savo nuomonę, rengti naudingus susitikimus ir kuo geriau pasinaudoti Komisijos teikiamomis priemonėmis (pvz., siekiant dalytis informacija ir žiniomis, užsakyti vertimą žodžiu į tam tikras kalbas ar sales partneriams).

Komisija projektus taip pat remia iš dviejų biudžeto išlaidų kategorijų, todėl gali finansuoti socialinio dialogo, informavimo ir mokymo priemones³⁹ Europos ir nacionaliniu lygmeniu. Sektorių socialiniai partneriai dalyvauja daugiau nei 100 projektų. Kiekvienais metais vykdoma 30–50 projektų, į kuriuos yra įsitraukusios sektorių socialinių partnerių organizacijos ir jų nariai.

6. IŠVADOS

Šis pastarųjų 12 metų Europos sektorių socialinio dialogo vertinimas parodo jo reikšmę Europos socialiniam modeliui. Iš vertinimo matyti, kad socialinio dialogo veiksmingumas nacionaliniu mastu tiesiogiai susijęs su jo veiksmingumu Europos mastu, ir kad jie skatina vienas kitą veikti. Jame pabrėžiama sektorių socialinio dialogo komitetų svarba siekiant spręsti naujus uždavinius ir prisitaikyti prie politinių pokyčių.

---

³⁸ Pavyzdžiui, tekstų, skirtų įgyvendinti nepriklausomą susitarimą dėl darbuotojų sveikatos apsaugos teisingai tvarkant ir naudojant kristalinį kvarcą ir jo turinčius produktus.

³⁹ Biudžeto išlaidų kategorija 04.03.03.01 darbiniais santykiams ir socialiniam dialogui.

Biudžeto išlaidų kategorija 04.03.03.02 darbuotojų organizacijų informavimo ir mokymo priemonėms.

Sektorių socialinio dialogo komitetuose socialiniai partneriai turi galimybę koordinuoti savo veiksmus, imtis bendrų veiksmų ir derėtis; tuo visi sektorių socialiniai partneriai turėtų dar daugiau naudotis. Kad konsultavimasis su komitetais būtų dar aktyvesnis, jie turėtų sistemingai dalyvauti poveikio vertinimo procese. Dalyvaudami sektorių gebėjimų poreikio nustatymo tarybose, socialiniai partneriai galėtų dar aktyviau vykdyti bendrus veiksmus su kitais partneriais ir taip papildyti savo nepriklausomą dialogą.

Skatinant derybas reikia pažymėti, kad komitetai – tai puikus būdas lanksčiai spręsti darbo klausimus ir ieškoti visiems įvairiems ir sudėtingiems sektoriams pritaikytų sprendimų. Komisija užtikrins, kad jos finansinė ir techninė parama sektorių socialinio dialogo komitetams būtų tinkama ir proporcinga, kad Europos socialinių partnerių indėlis būtų kokybiškas ir būtų pasiekta bendrų rezultatų, kurie būtų tinkamai įgyvendinami ir stebimi.

Siekdama didesnės sektorių socialinio dialogo komitetų aprėpties, kad būtų įtraukti visi ūkio sektoriai ir darbo rinka, Komisija taiko lankstų ir savarankiškos iniciatyvos metodą. Ji pabrėžia naujų sektorių socialinio dialogo komitetų steigimo naudą. Komisija visuomet skatina laikytis įtraukaus Europos sektorių socialinio dialogo komitetų metodo ir gerbti pliuralizmo ir socialinių partnerių nepriklausomumo principus⁴⁰. Europos socialiniai partneriai turėtų priimti priemones, kuriomis būtų palengvinta atitinkamų socialinių partnerių integracija.

Prieš įsteigiant naują komitetą, socialiniams partneriams siūlomas bandomasis laikotarpis. Per šį laikotarpį jie turėtų įvertinti, ar jų administracinių pajėgumų pakanka, kad jie galėtų aktyviau dalyvauti Europos sprendimų priėmimo procese. Kad padidintų savo pajėgumus, nacionaliniai sektorių socialiniai partneriai, ypač iš naujųjų valstybių narių, raginami kuo geriau pasinaudoti parama iš socialinio dialogo išlaidų kategorijos ir Europos socialinio fondo parama.

Kad Europos socialinio dialogo mastas būtų didesnis, Europos socialiniai partneriai turėtų reguliariai peržiūrėti savo komitetų sudėtį ir užtikrinti, kad juose atsispindėtų jų sektoriaus ir visos ekonomikos pokyčiai. Užtikrinant sektorių socialinio dialogo raidą, reikia sektorių atstovavimo masto tyrimus atlikti ir atnaujintus duomenis rinkti aukštesniu lygmeniu, kad būtų neatsilikama nuo pokyčių.

Kad Europos sektorių socialinis dialogas būtų veiksmingesnis, itin daug dėmesio reikėtų skirti sektorių tarpusavio konsultacijoms, nuoseklumui ir sąveikoms. Socialinio dialogo palaikymo forumai – puiki vieta tokioms diskusijoms ir keitimuisi gerąja patirtimi.

Kad Europos sektorių socialinio dialogo rezultatai būtų geriau matomi ir remiami jų įgyvendinimo priežiūra, socialiniai partneriai turėtų pasinaudoti visa Komisijos teikiama parama. Ją sudaro koordinavimas ir techninė pagalba, informuotumo didinimas ir atskaitomybė. Komisija reguliariai, du kartus per metus pristato Europos socialinio dialogo raidą ataskaitoje „Darbo santykiai Europoje“ ir atsiskaito valstybėms narėms per generalinių direktorių grupės darbo santykiams susitikimus.

Dabartinės ekonomikos krizės metu išryškėjo Europos socialinio dialogo svarba, tiek įvairių pramonės šakų, tiek sektorių mastu, ir tapo akivaizdi prie bendrovių ir sektorių tikrovės pritaikytų socialinių partnerių iniciatyvų nauda. Sektorių socialinis dialogas toks pat

---

⁴⁰ Civilinės aviacijos komitetas atsizvelgia į antžeminių paslaugų, oro eismo valdymo ir skrydžio įgulos ypatumus, užtikrindamas šių subsektorių sąveiką.

naudingas kaip įvairių pramonės šakų dialogas, tai jau įrodyta įvairiuose komitetuose vykdomais darbais. Sektorių socialiniai partneriai gali prisidėti prie šių pastangų.

Kad padėtų išbristi iš dabartinės krizės, Komisija ir toliau remia tokias iniciatyvas, įgyvendindama *Europa 2020* strategiją ir pagal ją vykdomas, viena kitą papildančias ekonomikos, socialines ir aplinkosaugos politikas.

Annex 1

European sectoral social partners' organisations consulted under Article 154 (TFEU)

Sectoral organisations representing employers

- Association of Commercial Television in Europe (ACT)
- Airports Council International — Europe (ACI-Europe)
- Association of European Airlines (AEA)
- Association of European Professional Football Leagues (EPFL)
- Association of European Public Postal Operators (PostEurop)
- Association of European Radios (AER)
- Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe (AMICE)
- Association of National Organisations of Fishing Enterprises in the EU (EUROPECHE)
- Banking Committee for European Social Affairs (EBF-BCESA)
- Civil Air Navigation Services Association (CANSO)
- Coiffure EU
- Committee of Agricultural Organisations in the European Union (COPA)
- Community of European Railway and Infrastructure Companies (CER)
- Community of European Shipyards' Associations (CESA)
- Confederation of European Paper Industries (CEPI)
- Confederation of National Associations of Tanners and Dressers of the European Community (COTANCE)
- Council of European Employers of the Metal, Engineering and Technology-Based Industries (CEEMET)
- Council of European Municipalities and Regions (CEMR)
- Employers' Group of the Committee of Agricultural Organisations in the European Union (GEOPA)
- Euracoal
- Euromines
- European Aggregates Association (UEPG)
- European Apparel and Textile Organisation (EURATEX)
- European Association of Cooperative Banks (EACB)
- European Association of Potash Producers (APEP)
- European Barge Union (EBU)
- European Broadcasting Union (EBU)
- European Chemical Employers Group (ECEG)
- European Club Association (ECA)
- European Community Shipowners Association (ECSA)
- European Committee of Sugar Manufacturers (CEFS)
- European Confederation of the Footwear Industry (CEC)
- European Confederation of Iron and Steel Industries (Eurofer)
- European Confederation of Private Employment Agencies (Eurociett)
- European Confederation of Woodworking Industries (CEI-Bois)
- European Construction Industry Federation (FIEC)
- European Coordination of Independent Producers (CEPI)
- European Federation of Cleaning Industries (EFCI)
- European Federation of Contract Catering Organisations (FERCO)
- European Federation of Education Employers (EFEE)
- European Federation of National Insurance Associations (CEA)

- European Federation of Security Services (CoESS)
- European Furniture Manufacturers’ Federation (UEA)
- European Furniture Industries’ Confederation (EFIC)
- European Hospital and Healthcare Employers’ Association (HOSPEEM)
- European Industrial Minerals Association (IMA)
- European Rail Infrastructure Managers (EIM)
- European Regions Airline Association (ERA)
- European Savings Banks Group (ESBG)
- European Skippers’ Organisation (ESO)
- European Telecommunications Network Operators’ Association (ETNO)
- European Union of the Natural Gas Industry (EUROGAS)
- General Committee for Agricultural Cooperation in the European Union (COGECA)
- Hotels, Restaurants and Cafés in Europe (HOTREC)
- International Air Carrier Association (IACA)
- International Aviation Handlers’ Association (IAHA)
- International Federation of Film Producers’ Associations (FIAPF)
- International Federation of Insurance Intermediaries (BIPAR)
- International Road Transport Union (IRU)
- Performing Arts Employers’ Associations League Europe (PEARLE)
- Retail, Wholesale and International Trade Representation to the EU (EuroCommerce)
- Union of the Electricity Industry (EURELECTRIC)

Sectoral European trade union organisations

- European Arts and Entertainment Alliance (EAEA)
- European Confederation of Independent Trade Unions (CESI)
- European Cockpit Association (ECA)
- European Federation of Building and Woodworkers (EFBWW)
- European Federation of Journalists (EFJ)
- European Federation of Public Service Unions (EPSU)
- European Federation of Trade Unions in the Food, Agriculture and Tourism Sectors and Allied Branches (EFFAT)
- European Metalworkers’ Federation (EMF)
- European Mine, Chemical and Energy Workers’ Federation (EMCEF)
- European Trade Union Committee for Education (ETUCE)
- European Trade Union Federation: Textiles, Clothing and Leather (ETUF:TCL)
- European Transport Workers’ Federation (ETF)
- International Federation of Actors (FIA)
- International Federation of Musicians (IFM)
- International Federation of Professional Footballers’ Associations — Division Europe (FIFPro)
- Union Network International — Europe (UNI europa)
- Union Network International — Media and Entertainment International — Europe (EUROMEI)

Annex 2

Art 154 Sectoral Consultations since 2006 (From database on consultations of the EU social partners)

Dates	Subject	Social partners contribution	Results
2006	Musculoskeletal disorders	First phase of consultation, 2004	Framework of actions in the agriculture sector, 2006
2006	Strengthening of maritime labour standards	First phase of consultation, 2006	Agreement on Maritime Labour Standards, 2008 implemented through an EU directive, 2009
2006	Blood-borne infections due to needle stick injuries	First phase of consultation, 2006 Second phase, 2007	Framework Agreement on prevention from sharps injuries in the hospital sector, 2009 <i>implemented through an EU directive, 2010</i>
2007	Carcinogens, mutagens and reprotoxic substances	First phase of consultation, 2004 Second phase in 2007	Multisectoral agreement on crystalline silica, 2006
2009	Exclusions from certain directives of seafaring workers	First consultation, 2009	
2009	Exposure to electromagnetic fields at work	First consultation, 2009	
2010	Reviewing the working time directive	First-phase consultation, 2010	

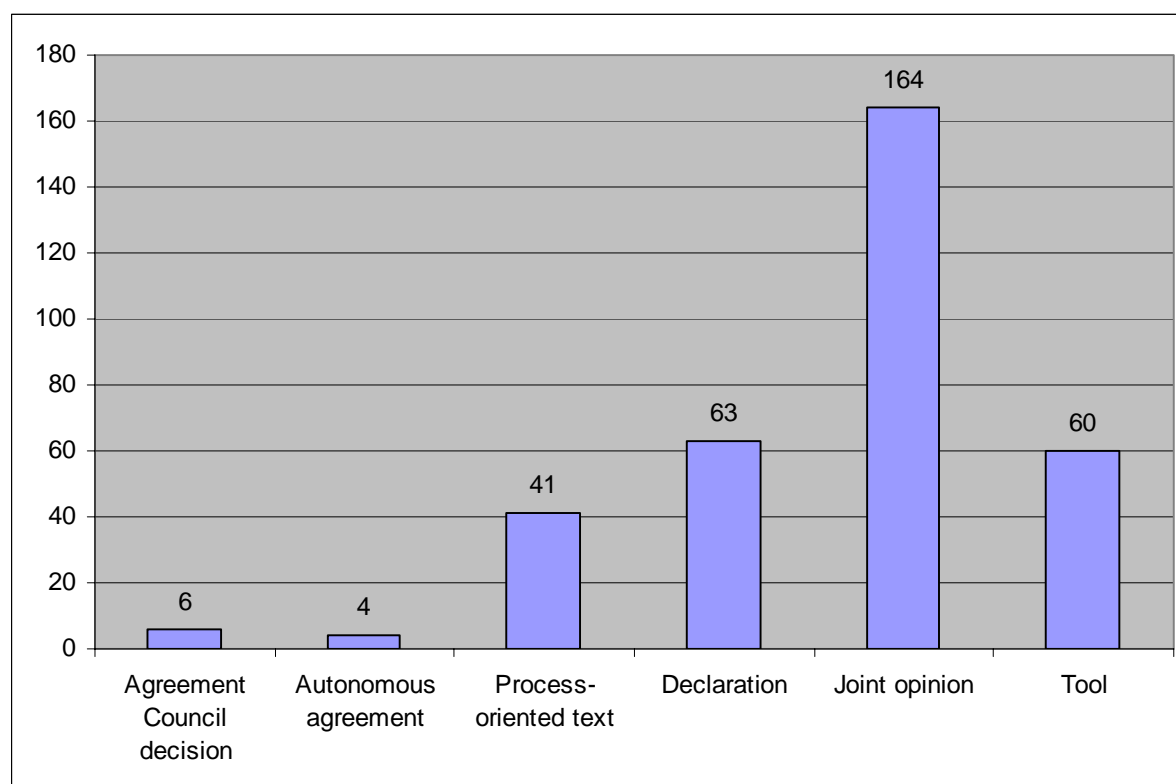
Annex 3

Categories of texts and outcomes of European sectoral social dialogue⁴¹

Category of texts	Sub-categories	Follow-up measures
Agreements	Implementation by directives Implementation by social partners (Article 155)	Implementation reports
Process-oriented texts	Framework of actions; guidelines, codes of conduct, policy orientations	Follow-up reports
Joint opinions and tools	Declarations, guides, handbooks websites, tools	No follow-up clauses Promotional activities

Annex 4

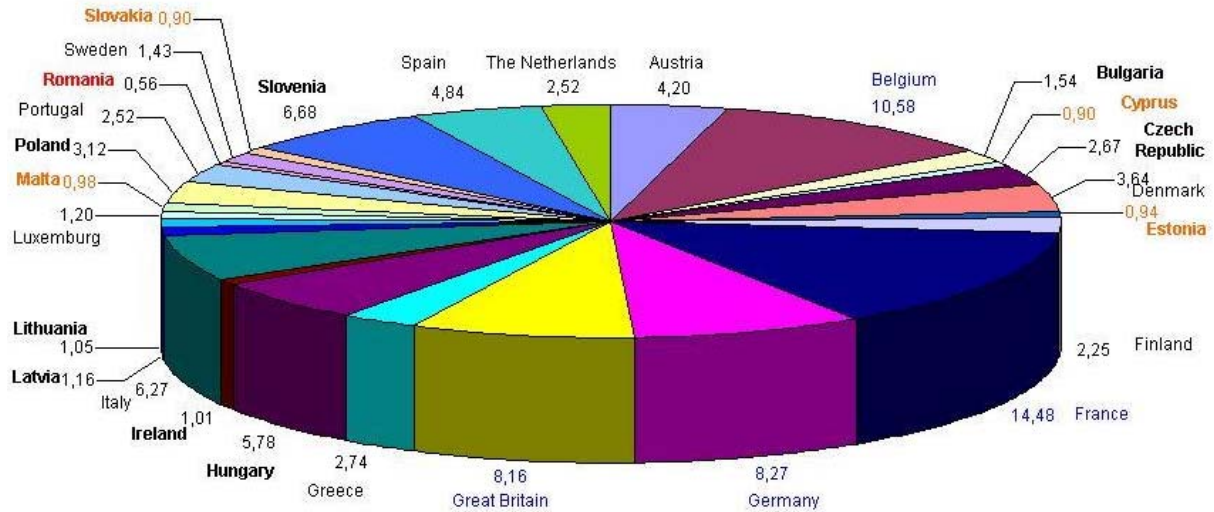
Joint outcomes of the European social dialogue committees (1998- February 2010)

⁴¹ This typology does not imply any ranking between outcomes, taking into account that new committees usually first focus on joint opinions and common projects to improve understanding and strengthen trust before envisaging agreements, while long-standing or more experienced committees are more likely to engage in the negotiation of agreements.

Annex 5

Total participation of Member State representatives in delegations taking part in committee plenary meetings (based on 8 sectors, 2005-2008)

The overall participation graph shows that social partner representatives from the new Member States Cyprus (0.90%), Malta (0.98%), Estonia (0.94%), Romania (0.56%) and Slovakia (0.94%) have participated least in all the plenary sessions analysed, followed by Bulgaria (1.54%), Ireland (1.01%), Lithuania (1.05%), Latvia (1.16%), Luxemburg (1.20%) and Sweden (1.43%). Participation rates have been highest for representatives from Belgium (10.58%), France (14.48%), United Kingdom (8.16%) and Germany (8.27%).

Annex 6

Responsibilities in the implementation process of autonomous agreements and process-oriented texts

Actors	Responsibilities
National social partners	Main responsibility for implementation Translation (if necessary) Dissemination of autonomous agreement and information Discussions/negotiations between social partners Developing implementing measure Reporting about implementation activities
European social partners	Assistance and advice (e.g. translation, best practices) Coordination and monitoring of activities Yearly progress reports and final implementation reports Interpretation (in case of doubts/requests)
National authorities	Subsidiary role in implementation, e.g. through regulation or legislation (not compulsory)
Commission	Assistance and financial support (if necessary) Monitoring and assessment

Annex 7

European Sector Councils on Jobs and Skills

Context

In the December 2008⁴² and June 2009⁴³ Communications, the Commission announced the possibility of providing a framework and financial support to Member States setting up networking projects called "European sector councils on jobs and skills". During 2009, the Commission consulted stakeholders, particularly EU sectoral social partners, about this idea, during sectoral social dialogue committees, at the Liaison forum and during a restructuring forum on 7-8 December dedicated to anticipating skills at sectoral level⁴⁴. Social partners welcomed the idea of reinforced cooperation and exchanging information about skills needed. To assess the feasibility of setting up European sector councils, the Commission launched a feasibility study last year, with a survey and interviews with key stakeholders. Results from the study recommended setting up sector skills councils under certain conditions. In its report⁴⁵, the expert group on New Skills for New Jobs also recommended the creation of EU sector councils to analyse what skills would be needed; to address skills mismatches and to bring updated information and advice to the attention of policymakers and other stakeholders in the field of employment, education and training. This initiative also has the support of the Consultative Commission on Industrial Change at the European Economic and Social Committee⁴⁶.

Objectives

Companies and workers of a given sector face common challenges across the Union. This applies to anticipating skills and matching them with the requirements of the labour market. There is, however, little or no exchange of information between those who monitor the development of these issues at national level. The Commission therefore wishes to offer support for a platform at sectoral level for social partners and national observatories on skills and employment. This would enable sharing of information and best practice and provide recommendations on quantitative and qualitative trends in employment and skills needs in a given sector, as well as on other issues related to qualifications and competences.

The Commission invites the sectoral social partners to take the lead and engage on a voluntary basis in networking efforts aimed at developing a European sector council in their sector on a voluntary basis. The Commission will provide a framework and financial support for partners inviting in this regard, within the limits of its resources to develop this networking. This support will be conditional on an evaluation of the councils in terms of output, commitment, satisfaction and value-added.

---

⁴² COM (2008) 868 final: *New Skills for New Jobs — Anticipating and matching labour market and skills needs*.

⁴³ COM (2009) 257 final: *A Shared Commitment for Employment*.

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=en&eventsId=209&furtherEvents=yes>.

⁴⁵ *New Skills for New Jobs: Action Now* <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=697&furtherNews=yes>.

⁴⁶ Exploratory opinion CCMI/68 adopted the 17/02/2010 on *Matching skills to the needs of industry and evolving services — possible introduction of sector-based employment-skills councils at European level*.

Structure proposed

European sector councils would take the form of networks among national observatories on skills and employment, together with European sectoral social partners (or other representative stakeholders) who would chair the council of their sector and be responsible for its day-to-day management. To ensure that skills mismatch issues are adequately addressed, relevant European representatives from education and training organisations should be invited to participate.

Timetable and Commission support

The Commission envisages setting up sector councils in two phases: first, identifying existing national observatories and councils on jobs and skills, and second, setting up the sector council, bringing together these bodies in a network. The first and second phases of the process should be launched in 2010 and 2011 for a limited number of pilot sectors. The Commission also envisages the possibility of supporting the setting up of a transversal council to allow for exchanges among sector councils.

Annex 8

Involvement of social partners and sectoral social dialogue committees (SSDC) in the Commission impact assessment procedure

The annex to the revised Impact Assessment Guidelines⁴⁷ contains a specific section on standards for consulting social partners (p. 15, point 5.2). It makes a distinction between initiatives in the field of social policy on the one hand, and social implications for a specific sector on the other. The revised guidelines clarify the need for consultation of existing European sectoral social dialogue committees should there be social implications in the sector concerned:

Commission Decision 98/500/EC stipulates that each sectoral social dialogue committee, for the sector of activity for which it is established, 'shall be consulted on developments at Community level having social implications'. You should therefore verify whether your initiatives will create social implications for a sector for which a sectoral social dialogue committee exists. If this is the case a consultation of the committee has to be organised with the assistance of the Unit 'Social Dialogue and Industrial Relations' in DG EMPL.

EU social partners have welcomed the clarification in the revised guidelines regarding the need for timely and systematic information and consultation of SSDCs if there are social implications at sectoral level.

Consultation of sectoral social dialogue committees is complementary to other forms of consultation, notably public consultations, and it differs from wider consultation of other actors in civil society in that social partners engaged in SSDCs are recognised by the Commission as representative actors of the sector concerned. A consultation of an SSDC on an impact assessment would include a definition of the underlying problem, the relevant policy options and an estimate of social and employment impacts of the various options and any relevant accompanying mitigating policy measures.

A possible joint position of the committee on the impact assessment can therefore give a strong, representative indication about realistic policies and their impacts and implementation. It can improve policy-making and facilitate the communication of decisions. Addressing requests to the relevant committees has two advantages. It is a means of obtaining a formal and representative view based on existing social dialogue structures and contributes to the development and policy relevance of European social dialogue at sectoral level.

The consultation of SSDCs in the context of impact assessments is organised on the basis of their existing work programmes and meeting planning, in cooperation with the '*Social Dialogue and Industrial Relations*' Unit of DG EMPL and other Commission services involved. The policy services responsible for the impact assessments take due account of the opinions expressed by the European social dialogue committees in the context of their consultation. To enable transparent and efficient consultation, the Commission will publish a list of all planned impact assessments, along with the Commission work programme.

---

⁴⁷ See footnote No15.

Annex 9

Overview of NACE classifications for the committees

Sector	NACE classification
Agriculture	NACE rev.2 class 01 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 01) most closely covers the sector, including the growing of crops, fruits and vegetables, the raising of animals, landscape gardening, hunting and related agricultural and animal husbandry service activities, and excluding forestry and logging and related activities, fishing and fish farming and veterinary activities.
Agro-food industry **	NACE rev.2 classes 10-12 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 15-16 and 51.3-51.4) most closely cover manufacture of food products, beverages and tobacco products.
Audiovisual services	NACE rev.2 classes 18, 58-60 and 63 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 22 and 92) most closely covers the sector, including: printing and publishing activities; the reproduction of recorded media; motion pictures and video, radio and television programme production, distribution and broadcasting activities; recreational, cultural and sporting activities; activities of news agencies.
Banking	NACE rev.2 class 64 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 65) most closely covers the sector and includes banks, credit institutions and financial service activities other than insurance and pension funds.
Central administration*	NACE rev.2 class 84 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 75) most closely covers the sector, including general public administration activities, regulation of the activities of providing health care, education, cultural services, compulsory social security and other social services, foreign affairs, defence activities, justice and judicial activities, public order and safety activities, and fire service activities.
Chemical industry	NACE rev.2 classes 20-22 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 24-25) most closely covers the sector, including petrochemicals and plastics, specialty and fine chemicals, pharmaceutical products and pharmaceutical preparations, and consumer and other chemicals.
Civil aviation	NACE rev.2 classes 51.1, 51.21 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 62.A and 62.2) and NACE rev.2 class 52.2 most closely cover the sector, including scheduled and non-scheduled passenger and freight air transport as well as relevant support activities, ground handling and air traffic management.
Cleaning industry	NACE rev.2 class 81.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 74.7) most closely covers the sector, including: services provided by specialised contractors, building maintenance and associated cleaning, cleaning of trains, buses and planes, waste management services and disinfecting and exterminating activities.
Commerce	NACE rev.2 classes 45-47 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 50-52) most closely cover the sector, including retail and wholesale trade including repair and trade of motor vehicles.
Construction	NACE rev.2 classes 41-43 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 45), covering all forms of building and civil engineering activities as well as specialised construction activities such demolition and site preparation and the renting of construction or demolition equipment with operators.
Contract catering	NACE rev.2 class 56.29 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 55.51-55.52) most closely covers the sector, including canteens, catering and other food service activities.
Education	NACE rev.2 class 85 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 80) most closely covers the sector, including pre-primary, primary, general secondary, technical and vocational, tertiary, adult and other education
Electricity	NACE rev.2 class 35.1 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 40.1) most closely covers the sector, including the production, transmission, distribution and trade of electricity.

Extractive industries	NACE rev.2 classes 05 and 07-09 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 10 and 13-14) most closely covers the sector, including: mining of hard coal, lignite, iron and non-ferrous metal ores, and minerals; extraction of peat and salt; other mining and quarrying activities and support activities; it excludes the extraction of crude petroleum and natural gas.
Footwear	NACE rev.2 classes 15.2, 22.19 and 22.29 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 19.3) most closely cover the sector, including the manufacture of footwear from materials such as textiles, plastics, rubber or leather as well as specialised products such as snowboard boots and protective footwear.
Furniture	NACE rev.2 class 31 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 36.1) most closely covers the sector, including manufacture of office and shop furniture, kitchen and other furniture.
Gas	NACE rev.2 class 35.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 40.2) most closely covers the sector, including production, distribution and trade of gas.
Horeca	NACE rev.2 classes 55-56 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 55) most closely covers the sector, including hotels and accommodation, restaurants, catering, cafés, canteens, short-stay accommodation and similar establishments.
Hospitals	NACE rev.2 classes 86-87, and notably NACE rev.2 class 86.1 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 85.11), most closely cover the sector, including hospital, human health and care activities.
Information and communication technology services (ICTS) **	NACE rev.2 classes 58-63 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 22, 64.2, 72, 92) most closely cover publishing activities, motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities, programming and broadcasting activities, news agencies, telecommunications, computer programming and information services activities.
Inland waterways	NACE rev.2 classes 50.3-50.4 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 61.2) and NACE rev.2 class 52.2 most closely cover the sector, including inland passenger and freight water transport as well as relevant support activities.
Insurance	NACE rev.2 class 65 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 66) most closely covers the sector and includes insurance, reinsurance and pension funding, except compulsory social security.
Live performance	NACE rev.2 class 90 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 92.3) most closely covers the sector, including artistic and literary creation, performing arts, interpretation, operation of arts facilities, fair and amusement parks and other entertainment activities in direct contact with the public.
Local and regional government	No specific NACE classification covers local and regional government. NACE rev.2 class 84.1 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 75.1) covers administration of the state and the economic and social policy of the community, and NACE rev.2 class 84.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 75.2) covers the provision of services to the community as a whole (excluding central government). Other activities such as social work, health care and education are covered by other NACE classes and may in many cases form part of local and regional government, too.
Maritime transport	NACE rev.2 classes 50.1-50.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 61.1) and NACE rev.2 class 52.2 most closely cover the sector, including sea and coastal passenger and freight transport as well as relevant support activities.
Metal industry	NACE rev.2 classes 25-30 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 28-30) most closely cover the sector, including manufacture of metal products; computer, electronic and optical products; electrical equipment; machinery and equipment; motor vehicles; ships and boats.
Paper industry	NACE rev.2 class 17 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 21) most closely covers the sector, including manufacture of pulp, paper and paper products.
Personal services	NACE rev.2 class 96.02 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 93.02) most closely covers the sector, including hairdressing and other beauty treatment.

Postal services	NACE rev.2 classes 53.1-53.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 64.11-64.12) most closely cover the sector, including postal and courier activities. However, the services provided by postal operators may also include communication, logistics, retail, money transmission and other financial services, and many others besides. Indeed, the NACE rev.2 classification has been adapted to allow for a distinction of activities into 'postal activities under universal service obligation' and 'other postal and courier activities'.
Private security	NACE rev.2 class 80 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 74.6) most closely covers the sector, including private security activities, security systems service activities and investigation activities.
Professional football	NACE rev.2 class 93.12 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 92.62) most closely covers the activities of sport clubs. Professional football is one part of this classification.
Railways	NACE rev.2 classes 49.1-49.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 60.1) and NACE rev.2 class 52.2 most closely cover the sector, including passenger and freight rail transport as well as relevant support activities.
Road transport	NACE rev.2 classes 49.3-49.4 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 60.2) and NACE rev.2 class 52.2 most closely cover the sector, including passenger and freight transport as well as relevant support activities.
Sea fisheries	NACE rev.2 class 0.3 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 0.5) most closely covers the sector, including marine and freshwater fishing and aquaculture.
Shipbuilding	NACE rev.2 classes 30.1 and 33.1.5 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 35.1) most closely cover the sector, including the building, repair and maintenance of ships and boats.
Sports **	NACE rev.2 class 93.1 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 92.6 and 93.0) most closely covers sports activities, including the operation of sports facilities, activities of sports clubs, fitness facilities and other sports activities.
Steel	NACE rev.2 class 24.10 (equivalent to NACE rev.1.1 class 27.1) most closely covers the sector, including manufacture of basic iron and steel and of ferro-alloys.
Sugar	NACE rev.2 classes 10.81-10.82 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 15.83-15.84) most closely cover the sector, including the manufacture of sugar and sugar confectionary.
Tanning & leather	NACE rev.2 class 15.1 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 19.1-19.2) most closely covers the sector, including tanning and dressing of leather, and manufacture of luggage, handbags, saddlery and harness.
Telecommunications	NACE rev.2 classes 60.1-60.2, 61 and 82.2 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 64.2) most closely cover the sector, including: radio and television broadcasting; wired, satellite and other telecommunications activities; maintenance of the network; and call centre activities.
Temporary agency work	Temporary agency work cuts across NACE sector classifications and refers to situations where workers are employed by an agency, and then, via a commercial contract, hired out to perform work assignments at a user enterprise.
Textile & clothing	NACE rev.2 classes 13-14 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 classes 17-18) most closely cover the sector, including the manufacture and production of textiles and clothing.
Woodwork	NACE rev.2 class 16 (mainly equivalent to NACE rev.1.1 class 20) most closely covers the sector, including sawmilling and planing of wood and manufacture of wood and products of wood and cork, except furniture, and excluding forestry and logging activities.

* committee in test phase; ** candidate sector for new representativeness studies

Annex 10

Number of employees in the EU in 2008, by sector (NACE-2)

	<i>NACE class and description</i>	<i>Number of employees (in 1000)</i>	<i>Number of employees (in %)</i>
1	Crop and animal production	2.277	1.23 %
2	Forestry and logging	404	0.22 %
3	Fishing and aquaculture	95	0.05 %
5	Mining of coal and lignite	366	0.20 %
6	Extraction of crude petroleum and natural gas	95	0.05 %
7	Mining of metal ores	62	0.03 %
8	Other mining and quarrying	258	0.14 %
9	Mining support service activities	129	0.07 %
10	Manufacture of food products	4.115	2.22 %
11	Manufacture of beverages	496	0.27 %
12	Manufacture of tobacco products	60	0.03 %
13	Manufacture of textiles	863	0.46 %
14	Manufacture of wearing apparel	1.532	0.83 %
15	Manufacture of leather and related products	476	0.26 %
16	Manufacture of wood and of products of wood and cork	1.140	0.61 %
17	Manufacture of paper and paper products	702	0.38 %
18	Printing and reproduction of recorded media	1.017	0.55 %
19	Manufacture of coke and refined petroleum products	230	0.12 %
20	Manufacture of chemicals and chemical products	1.413	0.76 %
21	Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations	849	0.46 %
22	Manufacture of rubber and plastic products	1.569	0.85 %
23	Manufacture of other non-metallic mineral products	1.479	0.80 %
24	Manufacture of basic metals	1.391	0.75 %

25	Manufacture of fabricated metal products	3.828	2.06 %
26	Manufacture of computer	1.658	0.89 %
27	Manufacture of electrical equipment	1.507	0.81 %
28	Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	3.192	1.72 %
29	Manufacture of motor vehicles	3.168	1.71 %
30	Manufacture of other transport equipment	1.113	0.60 %
31	Manufacture of furniture	1.325	0.71 %
32	Other manufacturing	989	0.53 %
33	Repair and installation of machinery and equipment	935	0.50 %
35	Electricity	1.549	0.83 %
36	Water collection	441	0.24 %
37	Sewerage	149	0.08 %
38	Waste collection	887	0.48 %
39	Remediation activities and other waste management services	48	0.03 %
41	Construction of buildings	4.977	2.68 %
42	Civil engineering	1.399	0.75 %
43	Specialised construction activities	7.677	4.14 %
45	Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles	3.207	1.73 %
46	Wholesale trade	6.632	3.57 %
47	Retail trade	15.710	8.46 %
49	Land transport and transport via pipelines	4.976	2.68 %
50	Water transport	290	0.16 %
51	Air transport	482	0.26 %
52	Warehousing and support activities for transportation	2.561	1.38 %
53	Postal and courier activities	1.930	1.04 %
55	Accommodation	2.090	1.13 %
56	Food and beverage service activities	5.389	2.90 %
58	Publishing activities	1.113	0.60 %

59	Motion picture	312	0.17 %
60	Programming and broadcasting activities	277	0.15 %
61	Telecommunications	1.315	0.71 %
62	Computer programming	2.067	1.11 %
63	Information service activities	225	0.12 %
64	Financial service activities	4.058	2.19 %
65	Insurance	1.104	0.59 %
66	Activities auxiliary to financial services and insurance activities	898	0.48 %
68	Real estate activities	1.255	0.68 %
69	Legal and accounting activities	2.235	1.20 %
70	Activities of head offices; management consultancy activities	811	0.44 %
71	Architectural and engineering activities; technical testing and analysis	1.887	1.02 %
72	Scientific research and development	770	0.41 %
73	Advertising and market research	799	0.43 %
74	Other professional	497	0.27 %
75	Veterinary activities	147	0.08 %
77	Rental and leasing activities	441	0.24 %
78	Employment activities	1.015	0.55 %
79	Travel agency	544	0.29 %
80	Security and investigation activities	1.185	0.64 %
81	Services to buildings and landscape activities	2.932	1.58 %
82	Office administrative	1.066	0.57 %
84	Public administration and defence; compulsory social security	15.573	8.39 %
85	Education	14.727	7.93 %
86	Human health activities	11.405	6.14 %
87	Residential care activities	3.780	2.04 %
88	Social work activities without accommodation	4.347	2.34 %

90	Creative	541	0.29 %
91	Libraries	603	0.32 %
92	Gambling and betting activities	307	0.17 %
93	Sports activities and amusement and recreation activities	1.146	0.62 %
94	Activities of membership organisations	1.618	0.87 %
95	Repair of computers and personal and household goods	332	0.18 %
96	Other personal service activities	1.884	1.02 %
97	Activities of households as employers of domestic personnel	2.392	1.29 %
98	Undifferentiated goods- and services-producing activities of private households for own use	11	0.01 %
99	Activities of extraterritorial organisations and bodies	171	0.09 %
No answer		696	0.37 %
Total		185.615	100.00 %

Source: Eurostat, Labour Force Survey; annual averages